

Podsticanje inkluzivnog i nediskriminirajućeg obrazovanja

Obrazovanje je temeljno ljudsko pravo i mora biti zagarantovano bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Međutim, umjesto promoviranja međusobnog razumijevanja i poštovanja različitosti, obrazovne politike i prakse u BiH i dalje odražavaju politički motivirane etno-nacionalne podjele gotovo 30 godina nakon završetka sukoba. To znači da se mnoga djeca u BiH i danas suočavaju s diskriminatornim praksama i segregacijom u obrazovanju.

To je direktan izazov njihovom pravu na obrazovanje. U tom smislu, jedan od ključnih ciljeva Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini (Misija) je jačanje i podrška naporima obrazovnih vlasti u BiH da osiguraju nediskriminirajuće inkluzivno kvalitetno obrazovanje za svu djecu. Kontinuirane diskriminatorne prakse i segregacija u obrazovanju riskiraju produbljivanje podjela, slabljenje društvene kohezije i povjerenja javnosti te potkopavanje dugoročne stabilnosti u BiH. Jačanje inkluzivnih politika, kurikuluma i nastave u cjelini ključno je kako bi se osiguralo da sva djeca mogu u potpunosti uživati u svom pravu na obrazovanje i doprinijeti kohezivnom i mirnom društvu.

Misija je pouzdan partner obrazovnim vlastima u borbi za bolje obrazovanje širom BiH. Naše napore podupire jedinstveno prisustvo na terenu širom zemlje koje omogućava prilagođene pristupe i rješenja.

Radeći sa širokim spektrom nadležnih aktera i partnera u obrazovanju (ministarstva obrazovanja, pedagoški zavodi, direktori/ice škola, nastavnici/ice, prosvjetni inspektori/ice, učenici/ice i roditelji), Misija zagovara i podržava njihove napore usmjerene ka razvoju nediskriminatornih politika i praksi i inkluzivnog okruženja za učenje. Napori Misije također uključuju

podršku usvajanju zakona i podzakonskih akata koji bi omogućili puno uživanje prava na obrazovanje, usklađeno s domaćim i međunarodnim pravnim normama. Na primjer, Misija je podržala vlasti u razvoju Smjernica za prepoznavanje diskriminacije u oblasti obrazovanja (Smjernice) u BiH i proizilazećih internih akata i procedura. Najistaknutije i najizazovnije teme u sektoru obrazovanja su fenomen „dvije škole pod jednim krovom“; ravnopravnost jezika u obrazovanju; predmet vjeronauke; „alternativni predmeti“, kao i ispunjavanje obrazovnih potreba romske djece.

U izvještaju Misije iz 2018. godine, pod nazivom „[Dvije škole pod jednim krovom – najvidljiviji primjer diskriminacije u obrazovanju u Bosni i Hercegovini](#)“, opisane su najizrazitije prakse i izazovi, te date preporuke za ukidanje diskriminatornih praksi.

Misija također zagovara i poštovanje ravnopravnosti jezika sva tri konstitutivna naroda u obrazovnom procesu širom BiH. Svaki konstitutivni narod ima pravo da koristi i da imenuje vlastiti jezik.¹ Istovremeno, prema Dejtonskom mirovnom sporazumu, konstitutivni narodi nemaju pravo na organiziranje cijelog nastavnog procesa isključivo na jednom od tri službena jezika. Specijalni izvijestilac UN-a za oblast kulturnih prava izvijestio je kako pretjerano naglašavanje lingvističkih razlika s ciljem segregacije učenika/ica po osnovu etnonacionalne pripadnosti predstavlja pogrešno tumačenje kulturnih prava konstitutivnih naroda.²

U pogledu predmeta vjeronauke, Misija zagovara da se poštuju prava roditelja da za svoju djecu donose odluke u vezi sa vjerskim obrazovanjem, u skladu s vlastitim vjerskim i filozofskim uvjerenjima. To se odnosi kako na predmet vjeronauke, tako i na alternativni predmet za one učenike/ice koji/e ne pohađaju predmet vjeronauke. Ono što je bitno za obrazovne vlasti je da, u svom radu na razvoju inkluzivnih politika i praksi u nastavnom procesu, prepoznaju potencijal predmeta vjeronauke kao pokretača međureligijskog razumijevanja i da u tom aspektu djeluju konstruktivno.

Analize Misije o podučavanju predmeta vjeronauke pokazale su da, u praksi, mnoge škole ne obavještavaju roditelje da je predmet vjeronauke izborni. Jednom kada se roditelji odluče za taj predmet, kasnije ne mogu ispisati svoju djecu iz ovog predmeta sve dok se

njihovo osnovno ili srednje obrazovanje ne završi.

Misija također i dalje zagovara uspostavljanje djelotvornih sistemskih mehanizama kako bi se zadovoljile potrebe romske djece na polju obrazovanja.

To podrazumijeva izradu, provedbu, procjenu i prilagođavanje akcionih planova na svim nivoima vlasti, u skladu s Akcionim planom BiH za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za period od 2021. do 2025. godine. U skladu s ovim akcionim planom, Misija zagovara i uvođenje izbornog nastavnog predmeta romskog jezika s elementima kulture i historije.

Iako nastavni programi/ kurikulumi i udžbenici imaju direktan utjecaj na ono što učenici/ice uče u učionicama, nazivi škola, simboli i manifestacije u školama također doprinose postojećim razdvajajućim obrazovnim politikama u Bosni i Hercegovini. Oni

mogu doprinijeti stvaranju školskih okruženja koja promoviraju etničku isključivost umjesto širu pripadnost školi i zajednici. To može dovesti do toga da se učenici/ice koji nisu većina osjećaju otuđeno ili uvrijeđeno.

U tom smislu, Misija poziva obrazovne vlasti da preispitaju svoje odgovarajuće podzakonske akte kojima se regulišu nazivi škola, kao i simbole i manifestacije u školama te da rade na uspostavljanju školskih okruženja koja su prikladna i gostoljubiva za sve učenike/ice, kako je navedeno u izvještaju Misije za 2021. godinu pod nazivom „[Školski nazivi, simboli i manifestacije u osnovnim i srednjim školama u Bosni i Hercegovini: presjek stanja i preporuke](#)“.

¹ Ustavni sud BiH, U 7/15, maj, 2016. godine

² A/HRC/25/49/Add.1, Generalna skupština Ujedinjenih naroda: Vijeće UN-a za ljudska prava, 03. 03. 2014. godine

Za više informacija
skenirajte QR kod.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini
Fra Andela Zvizdovića 1, UNITIC Toranj A
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 952 100
Fax: +387 33 442 479
press.ba@osce.org
<https://bih.osce.org/>

Pratite Misiju OSCE-a u BiH

